శోభ

కామాక్షికి కలిగిందే ఒక్క ఆడపిల్ల. రెండుకళ్ళూ ఆ పిల్లమీదే పెట్టుకుని ఏ నలత వచ్చినా దేవుళ్ళకి ముడుపులు కట్టి పెంచి, పెద్దచేసింది.

బోలెడంత ఆస్తి. అందచందాలు గల ఆడపిల్ల. అయితేనేం? సీతకి ఆయిదోఏడు వచ్చేసరికి కామాక్షికి పసుపు, కుంకుమ పోయాయి. కలిగిన ఇల్లు గల కామాక్షికి అటూ ఇటూ బంధువుల రాకపోకలు, ఆపేక్షలు ఎక్కువగానే ఉన్నాయి.

సీత గారంగా పెరిగిందేమో కాస్త అహంకారం పెరిగింది. అందర్నీ అదోలా తేలిగ్గా చూట్టం, ఎవరు ఏం చెప్పినా కాదని మొండిగా వాదించడం చాలా బాగా నేర్చుకుంది. లక్ష్మీ ఉన్న ఇంట్లో సరస్వతి ఆ పక్కల రాదంటారు. కాని, సీతకి చదువు బాగానే అబ్బింది. ఈ సంవత్సరం బి. ఎ. కాగానే ఇంకా పై చదువులు చదవాలనే ఆశ. కామాక్షమ్మకి సీత చదవడం ఇష్టం లేదు. ఏదో తగిన సంబంధం చూసి ఒక ఇంటిదాన్ని చేయాలని ఆదుర్దా పడిపోతూంది. ఏదైనా సంబంధం అనుకుంటే సీత అడ్డుపడి వద్దని వంకలు పెట్టి తల్లి నోరు మూయిస్తూ వచ్చింది.

తామరతూడులా సన్నగా, పొడుగ్గా, అందంతో అన్నివిధాల పొంకంగా ఉన్న సీతకి ఎన్నో సంబంధాలు వచ్చాయి. సీతకి ఎదురుచెప్పలేక అన్నిటిని వదులుకొంది తల్లి.

"సీతా, ఎందు కిలా మొండికేస్తున్నావు? నేను కాస్తా కళ్ళు మూస్తే, నీ గతి. . ."

"ఊరుకోమ్మా! చాదస్తం ఎక్కువయింది. పెళ్ళిళ్ళు చేసుకుని ఏం సుఖపడిపోతున్నారు! చూస్తూనేఉన్నాగా!"

"ఏమిటే నీ సంగతి? ఇలాగే ఉండలనా? బాగుంది. కాని . . . నిజం చెప్పు. ఎవర్నన్నా ప్రేమించావా, ఏం? అదన్నా చెప్పు."

"అలాంటి పిచ్చివేషాలు నాకు అసహ్యం ఆ మాటె అనకు. నీ దగ్గిర దాస్తానా, అమ్మా! పెళ్ళంటేనే నాకు ఎరవు అసహ్యం, సరేనా?"

ఈ మాటలు విన్న కామాక్షమ్మ కుప్పలా అలాగే కూలబడి ఏం చేయాలో, ఎలా ఈ సమస్య తీర్చాలో తెలియక కళ్ళు మూసుకుంది ఆలోచనగా.

ఎన్నిసార్లు ఇలా జరిగిందో! ఏదో మాట రాగానే సీత అంతటితో ఆ మాటల్ని తుంచివేసేది.

ఇరవై ఏళ్ళు నిండిన కూతురి తత్త్వం అర్థంకాక, గుండెల్లో మండే మంటతో, "నా ఖర్మ, ఎందుకేం?" అంటూ తన్ని తనే ఓదర్చుకొనేది కామాక్షమ్మ.

• • •

"భూషణం మామయ్యా! మళ్ళీ ఏం సంబంధాలు తెచ్చావు! నీవల్లే అమ్మ ఇలా అయింది. నేను పెళ్ళే చేసుకోను, తెలిసిందా?"

"ఆడపిల్లని. ఒక ఇంటిదాన్ని చేయాలని అమ్మకి ఆదుర్దా. చూడూ, కోసం తగ్గించుకొని నా మాటలు కాస్త ఓపిగ్గా విను!"

"నే వినను . . . వినను . . ." అంటూ తన గదిలోకి వెళ్ళిపోయింది సీత.

అన్నీ కనుక్కుంటూ అన్నగా భూషణం కామాక్షమ్మకి బంధువు అయాడు.

అసలు ఆడపిల్లల్ని చదివించనేరాదని, చదివిస్తే మాట వినక మొండిగా తయారవుతారని భూషణం నమ్మకం. ఎవరెవరు ఎలా ఏం చేసింది, జాతికాని

వెలుగునీడలు ఫోటో—ఎమ్. ఆర్. వెంకట్రమణన్ (మద్రాసు–1)

ఆడపిల్ల స్నేహానికి అర్థం ఇదీ అని చెప్పడం అసాధ్యం. వయసులో ఉన్న మగవాడితో కలివిడిగా తిరుగుతూ, కలిసికట్టుగా ఉంటూ, మనసిచ్చినట్టే ఇచ్చి, మాయం చేయ గలదు. ఆడపిల్ల మనసు మరో ఆడవాళ్ళకే అర్థం కానప్పుడు, మగవాడికేం అర్థమవుతుంది!

వాళ్ళని చేసుకుని తల్లిదండ్రుల్ని అవమానాలపాలు చేసింది కామాక్షమ్మకి వివరంగా చెప్పేవాడు. ఆ కథలన్నీ విని, ఇంట్లో ఉన్న పిల్ల ఏం చేస్తుందో అని దిగులు పడిపోయింది కామాక్షమ్మ.

సీతకి ఎప్పుడూ చదువే. పుస్తకం పడితే లోకం. పనికట్టుకుని తోటమాలివెంట ఉండి, పూలచెట్లకి నీళ్ళు పోయిస్తూ ఒక్కొక్కచెట్టునే పలకరిస్తూ, తోటంతా తిరగడం సీతకి ఒక అలవాటయింది.

• • •

ఆ రోజున పోస్టువాడిచ్చిన కవరు తీసుకుని, "అమ్మా! అమ్మా! నీకే ఉత్తరం" అంటూ సీత రాగానే, 'నాకా? ఎవరబ్బా?' అనుకుని, "కళ్ళజోడు లేదే. నువ్వే చదువు" అంది.

"అక్కయ్యకి,

నేను ఎల్లుండి జి. టి. లో వస్తున్నా. నన్ను గుర్తుపట్టగలవో, లేదో! తీరా గుమ్మంలోకి వచ్చేసరికి 'ఎవరు నువ్వు' అంటావేమోనని వ్రాస్తున్నా. సీత చాలా పెద్దదయి ఉంటుంది. వస్తున్నాగా. అన్ని కబుర్లూ చెబుతాను.

నీ తమ్ముడు,

—సత్యం."

ఉత్తరం ముగించి, తల్లిచేతికి అందిస్తూ, "ఎవరమ్మా, ఈ సత్యం? నీకు ఎలా తమ్ముడు?" అంది.

"ఎంత ఆలోచించినా నాకేం జ్ఞాపకం రావడం లేదు. సత్యం అంటూ అసలు నాకు ఎవ్వరూ బంధువుల్లోనే లేరు. రానీ చూద్దాం" అంది.

"బాగుందమ్మోయ్! కథల్లోలా ఇలనెవరో మనింట్లో దిగడం నే భరించలేను."

"తొందరపడకు. రానీ, ఆ ముందుగదిలో దిగనీ. ఆ తరవాత చూద్దాం."

"అడ్డమైనవాళ్ళని ఇలా మనింటికి రానివ్వడం మంచిది కాదమ్మా. నా మాట విను. అతని అడ్రసన్నా లేదు."

సీత కనుమరుగు అవగానే కామాక్షమ్మ ఒక్కసారి తన బంధుబలగాన్నంతా కళ్ళముందు నిలుపుకుని, 'సత్యం ఎవరా?' అని ఆలోచనల్లో పడ్డది.

"అమ్మా! అమ్మా! భూషణం మామయ్యని స్టేషనుకి పంపి, రావద్దని చెప్పమంటూ, దొంగేమో. మనం ఇద్దరం ఉన్నామని తెలిసే ఇలా ఎత్తువేశాడేమో!"

భూషణాన్ని పిలిపించి కామాక్షమ్మ అంతా చెప్పి

కొమ్మూరి పద్మావతీదేవి

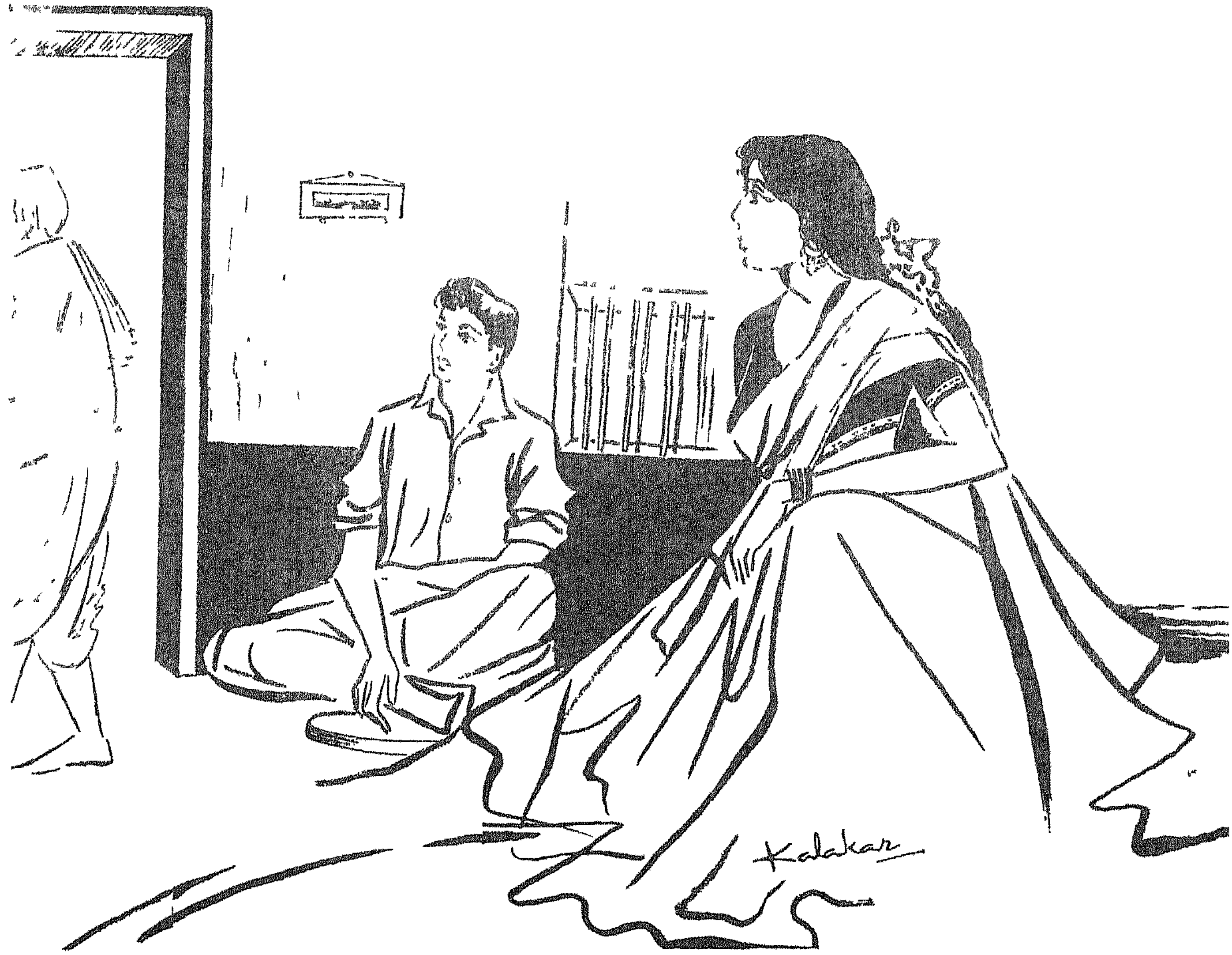

ఆలోచనగా సలహా అడిగింది.

"నీ అడ్రసూ అదీ తెలిసి అలాగ రాసినవాడు తప్పకుండా దగ్గిరబంధు వెవరో అయే ఉంటాడు. రానీ, అక్కయ్యా! నే చూస్తాగా అంతా. ఉత్త భయాలు పెట్టుకోక" అంటూ భూషణం ఖండువా దులిపి భుజాన వేసుకుంటూ ఈ ఇంటి బాధ్యతంతా తనమీదే ఉన్నట్లు అడుగులు పెద్దవిగా వేసుకుంటూ ఇంటికి వెళ్ళిపోయాడు.

* * *

ముందుగది ఏర్పాటుచేసి, ఆ వచ్చే సత్యం రాకకి తల్లీ కూతురూ, వాకిట్లో అటూ ఇటూ తిరుగుతూ భూషణము ఎదురుచూస్తున్నారు.

గుమ్మంలో టాక్సీ ఆగింది. కళ్లింత చేసుకు చూసింది కామాక్షమ్మ. సీత అనుమానాలతో భయం భయంగా బెదిరింది టాక్సీ ఆగగానే.

భూషణం సామాన్లు లోటుమాలిచేత మోయిస్తూ అతనితో మాట్లాడుతూ ముందుగదిలోకి తీసికెళ్లాడు

ఖరీదైన అయివే ఉన్నంటాయేమో అతనికి. చాలా అందంగా [illegible] అందానికి తగిన బట్టలతో [illegible] [illegible] కామాక్షమ్మ గదిలోకి రాగానే కుర్చీ [illegible] [illegible]

"[illegible] [illegible]

చెప్పి నీ ఇంట్లో దిగమంది. ఆఫీసు పనుండీ వచ్చాను" అంటూ కూర్చుని కబుర్లు చెప్పుకుపోతున్నాడు. బామ్మ పేరూ అవన్నీ విన్నాక దూరంబంధువులని కామాక్షమ్మ మనసుకి తట్టి సీతని పిలిచి చెప్పింది.

ఆ ఇంటికి కొత్తవాడన్న బెరుకు, భయం లేకుండా అతి చొరవగా అతనలా మాట్లాడే తీరు సీతకి నచ్చలేదు.

* * *

ముఖంలో, మాటల్లో ఆకర్షణ గల సత్యం తల్లీ కూతుళ్లకి రెండవరోజునే దగ్గిరబంధువుగానే కనిపించాడు.

సీత అతనికి ఏం కావాలో కనుక్కొంటూంది. తను, కాలేజీకి వెళుతూ అతన్ని ఆఫీసులో దింపి మరీ వస్తూంది.

* * *

ఒక వారం దాటినా సత్యం వెళ్లనేలేదు. అతను వెళ్లిపోతాడేమో అన్నంత దగ్గిరయాడు.

సత్యం, సీతా కారులో తిరగడం, తరగని [illegible] కబుర్లూ, నవ్వులూ చూసి కామాక్షమ్మ సంబరపడింది. సత్యాన్ని సీత పెళ్లాడితే బాగుండునని భూషణానికి కూడా చెప్పుకొంది.

"[illegible] అనుకున్నంత [illegible] [illegible]

"అవునమ్మా! సత్యం మంచివాడు."

ఇంక ఆ తల్లికి సంతోషం అవధులు దాటింది. సీతకి పెళ్లి ఎలా ఎంత గొప్పగా చేయాలా అని అవన్నీ ఆలోచిస్తూంది.

భూషణంకూడా సీతకి ఇంక సంబంధాలు చూసే పని తప్పిందని పెళ్లికి కావలసినవన్నీ కామాక్షమ్మకి చెప్పుకుపోతున్నాడు.

"అమ్మా! అమ్మా! సత్యానికి తీపివి చాలా ఇష్టంట. రోజూ ఏదో ఒకటి చేయించమ్మా!"

తల్లి పొంగిపోయింది. సత్యం, అన్నందగ్గిర కూచోగానే తల్లి చేయించిన తీపి పిండివంటలన్నీ సీత స్వయంగా తనే అతనికి వడ్డించింది. సీత, సత్యం కబుర్లలోపడి కామాక్షమ్మనే మరిచిపోయారు.

"అమ్మా! అమ్మా! సినిమాకి పోతున్నాం. రాత్రి ఆలస్యంగా వస్తాం" అంటూ సీత తొందరగా, పరుగున వెళ్లడం చూసి కామాక్షమ్మ ఆనందంతో కళ్ళు మూసుకుంది.

* * *

[illegible] భూషణాన్ని పిలిపించి లగ్నం పెట్టించం [illegible] అన్నీ చెప్పుకుపోతూంది. [illegible] సీత [illegible] వచ్చి, వేళగాని [illegible] తల్లికి

([illegible])

ప్రసిద్ధ నటుడు మల్లాది గోవిందశాస్త్రి

గుంటూరులో 1885 వ సంవత్సరంలో ప్రారంభమైన విబుధ రంజనీ శృంగార హిందూ నాటక సమాజం 1912 వరకు దేదీప్యమానంగా నడిచింది. ఈ నాటక సమాజాన్ని కనకరత్నం శ్రేష్ఠిగారు స్థాపించి, స్వంత నాటక ప్రదర్శన శాలను నిర్మించి "పాండవ జననం", "వేణీసంహారం", "ద్రౌపదీ స్వయంవరం", "చిత్రనళీయం", "సారంగధర", "హరిశ్చంద్ర" మొదలైన ప్రముఖ నాటకాలను విరివిగా ప్రదర్శించడమేగాక సర్కారాంధ్ర మంతటా పర్యటించి ఘనమైన కీర్తిని ఆర్జించారు.

ఈ నాటక సమాజంలో పల్లి గోపాల్‌సింగ్, క్షత్రి దివాకర్‌సింగ్, గుర్రా శేషయ్య, మందపాటి నరసింహారావు, మల్లాది గోవిందశాస్త్రి, ఆరణి వెంకట సత్యనారాయణరావు, పులుగుండ వెంకట రమణయ్య, మల్లాది వేంకటరామయ్య, కొడవటిగంటి వెంకటప్పయ్య, పల్లి వేంకటరమణారావు, గుండవరపు వీరభద్రయ్య, వుస్మొత్తాల సీతాపతి, కోటంరాజు లక్ష్మీకాంతం, గుండిమెడ చలపతిరావు, మేడిశెట్టి సుబ్బారావు, అవ్వారి రామయ్య, ఓస్సం కృష్ణారావు, కందుల నరసింహారావు, గొరవరపు శేషగిరిరావు, గంటి సోమయ్య మొదలైన నటులు బహు పాత్రలు ధరించి మేటి నటులుగా రాణించారు. చల్ల యల్లమంద, నేతి సుబ్బరాయశాస్త్రి, పారల నర్సయ్య అనేవారు ముగ్గురూ ఈ సమాజ నిర్వహణలో ప్రముఖ బాధ్యతల్ని వహించారు.

ఎంతమంది పనిచేసినా ఆ సమాజానికి బ్రహ్మాండమైన కీర్తిప్రతిష్ఠలు చేకూర్చిన సుప్రసిద్ధ నటాగ్రేసరుడైన వ్యక్తి మల్లాది గోవిందశాస్త్రి. సెకండు కంపెనీ అంటే గోవిందశాస్త్రి కంపెనీ అనేటంతటి కీర్తిని చేకూర్చిపెట్టారు.

ఆయన 12—9—1887 న గుంటూరులో జన్మించారు. తండ్రి జోగయ్య. తల్లి కోటమ్మ. స్కూలుఫైనల్ వరకు గుంటూరులోనే చదువుకున్నారు. ఆ రోజుల్లో నూజివీడులో ఉయ్యూరు జమీందారుగారి దివాణంలో పనిచేస్తున్న ఉద్యోగులూ, ఉన్నత పాఠశాలలోని ఉపాధ్యాయులూ కలిసి ఒక సమాజాన్ని స్థాపించి "హరిశ్చంద్ర", "పేష్వా నారాయణరావు", "భక్త శిరియాళ" మొదలైన వచన నాటకాలను ప్రదర్శిస్తూ ఉండేవారు. ఈ కంపెనీలో పాత్ర ధరించడానికి గోవిందశాస్త్రిగారిని ఆహ్వానించారు. దానిలో ప్రవేశించిన శాస్త్రిగారు ప్రథమంగా సరస్వతి పాత్రను ధరించారు.

ఆ తరవాత గుంటూరు సెకండు కంపెనీలో చేరారు. 1903 వ సంవత్సర ప్రాంతంలో మదన విజయమనే నాటక సమాజంలో "కనకవల్లి"లో నాయిక పాత్రను, "చిత్రనళీయం"లో "భారతి" పాత్రను, "పాదుక"లో కైక పాత్రను ధరించి అనతికాలంలోనే స్త్రీపాత్రధారణలో మంచి పేరును ఆర్జించుకున్నారు.

ఇలా నాటకాల్లో పాత్రలు ధరించి కీర్తిని గడిస్తున్న గోవిందశాస్త్రిగారికి ఇబ్బందులు ఎదురయ్యాయి. నాటకాల్లో నటించడం తండ్రిగారికి ఇష్టం లేకపోయింది. నాటకాల్లో తిరిగితే ఎందుకూ పనికిరాకుండాపోతాడనే భయంతో శాస్త్రిగారిని ఏ విధంగానైనా నాటకాలనుండి తప్పించటానికి ప్రయత్నించారు. కాని ప్రయోజనం లేకపోయింది. చివరికి ఇంటినుండి శాస్త్రిగారిని వెళ్ళిపొమ్మన్నారు. శాస్త్రిగారు గుంటూరు కనకరత్నంగారి బ్యాంకులో గుమాస్తాగా చేరి, సెకండ్ కంపెనీవారి పాండవోద్యోగ విజయాల్లో కృష్ణ పాత్రను ధరించారు. అదే సమాజంలో సారంగధరుడు, పరశురాముడు, దుర్యోధనుడు, కృష్ణుడు, నలుడు మొదలైన నాయక పాత్రలను సమర్థనీయంగా నటించి అగ్రశ్రేణి నటులనిపించుకున్నారు.

1910 వ సంవత్సరంలో గోవిందశాస్త్రిగారికి వివాహమైంది. తరవాత రెండు సంవత్సరాలవరకూ అవిచ్ఛిన్నంగా వెలుగొందిన గుంటూరు సెకండు కంపెనీ పరిస్థితులు తారుమారై సంస్థ విచ్ఛిన్నమై పోయింది. అప్పటికి ఆయనకు బ్యాంకులో వచ్చే జీతం 15 రూపాయలు. ఒకపక్క సంసారం, మరో పక్క నాటకాలమీద మోజు. ఈ పరిస్థితుల్లో గుంటూరునుంచి తెనాలికి మకాం మార్చారు. తెనాల శ్రీకృష్ణ హిందూ థియేటర్‌లో నెలకు 30 రూపాయల జీతంమీద చేరి ఆ సమాజంవారి నాటకాల్లో హరిశ్చంద్రుడు, జలంధరుడు, కంసుడు, క్రూరసేనుడు, భీముడు, యముడు, రుక్మాంగదుడు, హిరణ్యకశిపుడు మొదలైన రాజస, సాత్త్విక ప్రధానమైన పాత్రలు ధరించారు. గోవిందశాస్త్రి స్ఫురద్రూపి. ఆయన ధరించిన ప్రతి పాత్రను అద్భుతంగా పోషించి జీవం పోశారు. 1917 వ సంవత్సరంలో బెజవాడలో జరిగిన "హరిశ్చంద్ర" కాంపిటీషన్‌లో హరిశ్చంద్ర పాత్రకు స్వర్ణపతకాన్ని పొంది నటకాగ్రణి అనిపించుకున్నారు. కొంతకాలం బందరు డి. వి. సుబ్బారావుగారి ఇండియన్ డ్రమెటిక్ కంపెనీలో పాల్గొని ఎనలేని ప్రఖ్యాతిని ఆర్జించుకున్నారు.

1935 తరవాత ఆయన జీవితంలో పెద్ద మార్పులు జరిగాయి. భార్య ఆరోగ్యం పూర్తిగా చెడిపోయింది. తెనాలిలో సంపాదించుకున్న స్వగృహం భార్య అనారోగ్యానికి ఆహుతైపోయింది. 1936 నాటికి భార్య చనిపోవడంతో ఆయన జీవితం అంధకారబంధురమైంది. ఈ అయోమయపరిస్థితుల్లో 58 సంవత్సరాల వయస్సులో తెనాలినుండి విజయవాడ వచ్చి హనుమాన్‌పేటలో వీధిబడి పెట్టుకుని ప్రైవేటుమాస్టారుగా పొట్ట పోషించుకున్నారు. ఈ ప్రముఖ నటుణ్ణి 1923 లో తెనాలి న్యాయవాద సంఘం, చింకలూరిపేట జమీందారు, 1925 లో గుంటూరు పౌరులూ, 1954 లో ఆంధ్ర విజ్ఞాన లలితకళా పరిషత్తు ఘనంగా సన్మానించాయి.

ఎన్ని సన్మానాలు జరిగినా ఏమి ప్రయోజనం? 70 సంవత్సరాల వయసులో ఈ నటుణ్ణి ఆదుకున్నవారే లేకపోయారు. వృద్ధాప్యంలో ఇచ్చే సంగీత నాటక అకాడమీవారి సహాయాన్నికూడా పొందలేకపోయిన అభాగ్యజీవి. ఆంధ్ర నాటకరంగంలో ముఖ్యంగా గుంటూరు, తెనాలి, నాటకరంగంలో బహుముఖ పాత్రలు ధరించి, మేటినటుడుగా ప్రశంస అందుకుని జీవితాంతం నాటక కళకే తన జీవితాన్ని అంకితం చేసిన కళాజీవి మల్లాది గోవిందశాస్త్రి సామాన్యుడుగానే చనిపోయాడు. ★

మిక్కిలినేని రాధాకృష్ణమూర్తి

(31 వ పేజీ తరువాయి)

చూపిస్తూ, "ఈ నెక్లెసు బాగుందా, అమ్మా. సత్యం కొన్నాడు. పెట్టమ్మా ఇదీ. ఇదిగో ఉంగరం, చెవులవి" అంటూ అన్నీ తీసి ఒకటొకటిగా తల్లికి చూపిస్తూంది. తల్లి అవన్నీ చూడటం మానేసి ఆనందంలో సీతనే చూస్తూ భూషణాన్ని పిలిచింది.

"భేషుగ్గా ఉంది. అదే మరీ! కళ్యాణఘడియ రావాలి, అంతే" అన్నాడు గట్టిగా అరుస్తూను.

ఇంతలో సత్యం రాగానే అతనితో సీత వెళ్ళిపోయింది.

"ఆఫీసు పనిమీదా, పెళ్ళినిచూడాలనీ వచ్చాను. రెండు [illegible] అయినట్లే. ఇదంతా మీ ఆశీర్వాదం" అన్నాడు సత్యం, సీత వేస్తూన్న సొజ్జప్పాలు తింటూను.

"ఇంకేం! మీ వాళ్ళకి వ్రాసి లగ్నం పెట్టుకుంటే సరి" అన్నాది కామాక్షమ్మ ఇంకా వడ్డిస్తూను.

"అంతా అయిందమ్మా! వచ్చే వారమే పెళ్ళి. వచ్చే ఆదివారం కదూ!" అన్నది సీత.

కామాక్షమ్మ తెల్లబోయి [illegible] దక.

"[illegible] స్నేహితురాలు మొన్నకూడా వచ్చిందే ఇక్కడికి?"

"ఆఁ . . ."

"ఆ పిల్లే పెళ్ళికూతురు. అన్ని ఏర్పాట్లు నేనే చేసేశా. భూషణం మామయ్యా! నేనే పెళ్ళిపెద్దని, తెలుసా!"

కామాక్షమ్మ కొయ్యబారిపోయి ఆసరాగా [illegible] పట్టుకొని అలాగే కూలబడిపోయింది.

భూషణం కోపంతో [illegible] ★